

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY.

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“, a vobis institutum ad catholicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter. (Az általatok a katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük.)

XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófnak. 1895. márc. 6-án.

Megjelen hetenkint 3-szor; hétfőn s szombaton este és csütörtökön délelőtt. Kéziratok nem adódnak vissza.	Előfizethető a kiadóhivatalban és minden megyei postahivatalnál. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székesfejérvár, szt.-István-tér 1.	Felolós szerkesztő: BONITZ FERENC. Kiadótulajdonos: MILLER JÓZSEF.	Előfizetési ár: Egész évre . . . 6 frt — kr. Félévre . . . 3 frt — kr. Negyedévre . . . 1 frt 50 kr. Egyes szám ára 5 kr.	A 30 helyre osztott oldal helyenkint 50 kr. Bélyegilleték külön 80 kr. Nyilttér sorankint 50 kr. Többzori hirdetéseknel engedmény
--	---	---	---	--

A törvény rideg betűje.

(?) Jelentettük már legutóbbi számbunkban, hogy Perczel Dezső belügyminiszter hivatkozva az 1875. VI. t.-c. 1. §-ának szavaira, megsemmisítette Székesfejérvár központi választmányának azon határozatát, mely szerint a folyó évben április 15-ike épen husvétra esvén, az 1896. évre készítendő választók-lajstromába azok is felveendőek, a kik mult évi adójukat nem április 15-én, hanem április 16-án fizetik le.

Ez a miniszteri leirat nem jelent se többet, se kevesebbet, minthogy a jövő évre ezer és ezer választó polgár egyszerűen megfosztatott választó jogától. Ez a száraz tény és ha kérdjük, fel volt-e arra jogosítva a belügyminiszter, igennel kell válaszolnunk, mert az 1875. VI. t.-c. 1. §-a csakugyan azt mondja, hogy a választók névjegyzékébe azok a jogosultak veendőek fel, a kik a megelőző évi egyenes adójukat, illetőleg a megfelelő adóhátralékot április 15-ig bezárólag lefizették. Ezt mondja a törvény rideg betűje s Perczel belügyminiszter rideg betűre támaszkodva adta ki leiratát, mely nemcsak Székesfejérvárnak, hanem Magyarország összes választókerületeinek szól, mert az idén mindenütt április 16-ikát mondották ki az adófizetés határnapjául.

De vajjon mit mond a törvény szelleme, a méltányosság? Ez azt mondja, hogy mikor a választásra jogosító adófizetés határnapja nagy ünnepre esik, akkor a határidőt egy nappal meg kell hosszabbítani, nem pedig megrovidíteni. Az idén husvét, a ker. világ egyik legnagyobb ünnepe április 14-ére és 15-ére esett s e napokon az összes hivatalok, tehát az adóhivatalok is zárva voltak. Már most április 13-ig fizessék le adójukat a választó polgárok, a mikor a törvényes határnap április 15-ike? Avagy jobban szerette volna a belügyminiszter ur, ha a keresztény adótisztek nem törődve a nagy ünnepekkel, hivatalban legyenek akkor, mikor a legutolsó favágó is ünnepe?

Vagy talán jobban tetszett volna a belügyminiszter urnak, ha a keresztény polgárok a templom helyett az adóhivatalba mentek s ott órákig várakoztak volna, míg rájuk kerül az adófizetés sora? Csak lett volna április 15-én zsidóünnep, bezzeg meghosszabbította volna a határidőt! De a belügyminiszter ezen uton is meg akarta sérteni a katolikusokat. . . .

De mi még ennél is tovább megyünk. A belügyminiszter nem csak, hogy az igazán liberális felfogást megvetve, a törvény rideg betűjére támaszkodott, hanem határozottan az a rossz szándék vezérelte, hogy ezer és ezer ellenzéki polgárt megfosztson választó jogától. A dolog igen egyszerű. A belügyminiszter ur igen jól tudta, hogy az idén husvét április 15-ére esik, mely napon az adóhivatalok zárva vannak s a hívők az istentiszteletek miatt sem érnének rá arra, hogy adót fizetni menjenek. Nos, ha egy csepp igazságérzet, egy csepp méltányosság lakik a belügyminiszterben, akkor jó eleve intézkedhetett volna, hogy a ki a jövő évben választó akar lenni, az fizesse meg adóját április 13-ig. De a miniszter ezt nem tette. Nyugodtan engedte, hogy a központi választmányok április 16-ig hosszabbítsák az adófizetés terminusát, s csak egy teljes hónappal később jelenti ki, a törvény rideg betűjére hivatkozva, hogy a ki ápr. 16-án fizette mult évi adóját, az a jövő évi választók lajstromába fel nem vehető.

Ez olyan eljárás, a melynek jellemzésére hiába keressük a megfelelő szavakat. Lesznek sokan, a kik azt mondják, hogy hiszen a belügyminiszter leirata pártkülönbösg nélkül fosztja meg választó joguktól mindazon polgárokat, a kik ápr. 16-án fizették adójukat. De hiszen hosszú évi tapasztalatból tudjuk és Nyitrán is újra tapasztaltuk, hogy a liberális kormány csak az ellenzéki szavazókat üldözi a törvény paragrafusaiival, míg a kormánypártiaknál szemet huny. A jövő évi választók lajstromai máttól kezdve közszemlére lesznek kitéve s ezért felhívjuk az összes ellenzéki választó polgárokat,

különösen pedig a katolikusokat és mindazokat, a kik csak április 16-án fizették le mult évi adójukat, vigyázzanak, hogy ki ne maradjanak a lajstromból, ha pedig kimaradtak, éljenek felebezési jogukkal. Mi pedig tiltakozunk Perczel belügyminiszter eljárása ellen, mert a mit Perczel ur leiratában elkövetett, az a törvény szellemének megölése, az jogtiprás és jogfosztás!

A válság.

(b. f.) A legutóbbi napok s még inkább a Kálnoky grótot elbocsátó és egyszersmind kitüntetett legfelsőbb kézirat nyilvánvalóvá tették, hogy a létező válságnak az Agliardi-ügy csak külső oka. A válság tulajdonképeni oka sokkal régibb keletű és sokkal mélyebben fekszik.

A mint a viszonyok ma állanak konstataálnunk kell, hogy a válság első fázisában erősen egyházpolitikai jellegű volt, a mennyiben Bánffy báró azért követelt Kálnokytól agresszív fellépést a nuncius és a kuria ellen, mert msgr. Agliardi Bánffy bárónak eddig csak hangoztatott, de még mindig be nem bizonyított vádjai szerint illetéktelenül beavatkozott Magyarország belügyeibe és a liberális kormány elleni harcra tüzelte a katolikusokat, nevezetesen pedig a néppártot. Ezen egyházpolitikai jellege a válságnak az egymást kergető nagy horderejű események következtében ma háttérbe szorult s előtűnik áll teljes meztelenségében a krízis valódi oka: a kiegyezés felforgatása, külügyi politikánk egységes vezetésének megzavarása, a monarchia tekintélyének aláásása azon nyomorult liberális kormányrendszer kedvéért, mely egyházpolitikájával a viszály úszkét dobta az ország összes felekezetei közé és lábbal tiporja az alkotmányt, törvényt és jogot! Igaza volt a liberális sajtónak, mikor azt mondta, hogy a néppárt fellépése megbontja a kiegyezést. De nem a néppárt bontja meg a kiegyezést, hanem maga a kormány és pártja.

Megmondtuk mi már régebben, hogy a királygyilkos és egyházrabló francia forradalomból kicsirázott liberalizmus nem fog megelégedni a kath. egy-

ház arcu csapásával és a 67-es alapon álló dinasztikus néppárt ádáz üldözésével. A szabadkőműves páholyokból dirigált liberalizmus most, hogy a nyomorult egyházpolitika úgy a hogy tető alatt van, tovább megy egy lépéssel és döngeti azt a kiegyezést, a melyre nézve a nagy Andrassy Gyulának törpe fia még néhány hónappal azelőtt álszenteskedő ajakkal kimondotta a legridegebb konzervativizmus dogmáját. A mult ősszel még azzal hitegették, esalták a koronát, hogy a szabadelvű párt nem akar és nem fog változtatni a kiegyezésen és annak 27 évi gyakorlatán. A közben ugyanez a párt szemérmelenül szövetkezett a függetlenségi párttal és ma ott vagyunk nemcsak, hogy a 67-es kormányparti és a 48-as, kiegyezés elleni függetlenségi párti sajtó vállvetve harcol, és hogy Kossuth Ferenc és Eötvös Károly nyíltan támogatják a kormányt, hanem ott is, hogy a szabadelvű párt nyíltan azzal fenyegeti a koronát: *A szélsőballal együtt ellenzékbe megyünk, ha nem lesz meg a mi akaralunk.*

Veszedelemes játékot űz a szabadelvű párt. Folytonosan a kiegyezés elleniségének tünteti fel a néppártot (pedig a néppárt eddig egyetlen egyszer sem szolgált rá e csunya gyanúra) s a közben maga nekirent a kiegyezésnek, jogosulatlan preponderanciát követelve a külügyek vezetésében Magyarországnak, semmibe sem véve Ausztria jogos igényeit s a monarchia érdekeit, nagy hatalmi állását és tekintélyét. E végzetes következményeket maga után vonható játékkal szemben a néppártnak kétszeresen is szent kötelessége minden erejével Magyarországnak, a monarchia és a trón közös érdekeinek erélyes védelmére kelni.

*

Liberális felfogás.

A kormányhoz közel álló „Politikai Hetiszemle” tegnapi számban ezeket írja: „A válság utolsó mozzanataiban a harc már nem Bánffy és Kálnoky torzalkodásából, hanem a magyar miniszterelnök és a közös külügyminiszteri hatáskör összeütöközéséből vette életét erejét. Két nagy elv jutott itt engesztelhetetlen ellentétbe. A magyar közügy, 67: XII. tc. 8. §-a feltétlenül biztosítja a magyar miniszterelnök befolyását a külügyek vezetésére, de viszont kétségbevonhatatlan tény, hogy a külügyek egységes vezetéséért a külügyminiszter felelős.”

Ime, itt a liberális rendszer, a Bánffy-féle rendszer a maga teljes visszatérítéssel nudításában! 1867 óta egészen Wekerle Sándor bukásáig nem akadt magyar miniszterelnök, aki élt volna a 67: XII. tc. 8. §-ában számára kétségtelenül biztosított joggal, mert Bánffy bár elődjei mind bírtak annyi államférfi belátással, hogy nem gyakoroltak befolyást a külügyi hivatalra, mert ha ezt teszik, akkor az osztrák miniszterelnök ugyanezen joggal befolyásolhatta volna a külügyminisztert. Azt pedig a Bánffy-féle sokkal korlátozottabb elme is belátja, hogy vége az egységes külpolitikának, vége a monarchia nagyhatalmi tekintélyének, ha két miniszterelnök két különböző szempontból, rendszerből és érdekből indulva ki ingorenciát akar gyakorolni a külügy miniszterre a ki utóvégre is egyik miniszterelnöknek sem alárendeltje, hanem mindkettővel egyenrangú. S aztán csak a logelvakultabb sovinizmus tételvezetheti fel, hogy Ausztria a mi kedvünkét ugyanahhoz a radikál-liberális kormányrendszerhez fog alkalmazkodni, a mely Magyarországot már 20 év óta agyon boldogítja. Elvégre is lássuk be, hogy Magyarország csak nagyon kis pont Európában s hogy éppen úgy rá van utalva Ausztriára, mint Ausztria Magyarországra. No ámítsuk magunkat és tanuljuk meg

vége valahára, hogy politikát nem hű ábrándokkal, hanem tényekkel és logikával szokás csinálni! Hanem a Bánffyék ezt nem látják be. Ők most egyszerre ragaszkodnak a törvény rideg betűjéhez, de nem tudnak felemelkedni a törvény szelleméhez s megbuktatják ugyanazt a Kálnokyt, a ki nek tizenégy éven át évről évre bizalmat szavaztak a külügyek vezetéséért. A mi nek tizenégy évig jó volt, az most egyszerre nem jó, az most alkotmányosértés, a magyar állam önállóságának kicsinylése, azért mert Kálnoky nem akart szolidaritást vállalni Bánffy botlásaival. S aztán mekkora politikai szemérmelenséget árul el az, hogy a magyar miniszterelnöknek joga van ugyan befolyani a külügyek vezetésére, hanem azért „a külügyek egységes vezetéséért a külügyminiszter felelős”! Tehát a külügyminiszter legyen felelős Bánffy báró ügytelenségeiért, brutálitásaiért, meggondatlanságaiért! Valóban a zsidó liberálisok sokra vitték az arcatlanság dolgában!

A legfelsőbb kézirat.

A királynak Kálnoky gróthoz intézett legfelsőbb kéziratáról a „M-g” a következőket írja:

A kéziraton mindenekelőtt az tűnik fel, hogy nincs ellenjegyzése. Ez helytelen. Egy parlamenti felelősséggel tartozó miniszter elbocsátása a felsőnek nem valamely privát tény; tehát, mivel nálunk, a hol nincs abszolút uralkodói jog s a fejedelmi hatalom csakis a parlamentárisan felelős miniszterek felelőssége mellett gyakorolható, az ellenjegyzés elmaradása nyilvánvalóan törvénybe ütközik.

De Kálnokyt nem csak elbocsátja a felső, hanem mint magyar király fel is diszti a Szent István-rend legmagasabb fokozatával. Ez a rend a magyar rend. Mint illyent alapította Mária Terézia, aki nem is alapíthatta másnak, mert hisz akkor csakis magyar királynak volt diplomáciailag előismerve. Ennek a rendnek tehát semilyen fokozatát magyar miniszter ellenjegyzése nélkül adományozni nem lehet.

A mi már a legfelsőbb kézirat tartalmát illeti, az nem csupán a királyi kegy teljességével kiállított szolgálati bizonyítvány. Ő félsége, midőn sajnálja,

TÁRCA.

A halott.

— A „Fejérmegyei Napló” eredeti tárcája. —

Ita: *Valnicsek Béla.*

— Vége. —

A két nő nem vette észre Mariskát, aki felhasználva e körülményt, nesztelenül visszafordult.

Aurél észrevette a zavart a visszatérő Mariska arcán s azzal fogadta: Ugy-e nincs itthon? Tudom, tudom, ő semmitsem törődik velem s úgy tesz, mintha máris özvegy volna.

Mariska, aminő jó, gyöngéd szívű volt, nem fojthatta el könnyeit s felelet nélkül hagyta Aurél kérdését. Hogy pedig észre ne vegye a beteg az alkalmatlankodó könyveket, az ablakhoz ment s gondolataiba merült.

Vázsonyi felhasználta e pillanatot. Felkelt ágyából, magára vette köpenyegét s végig járta a szobákat. Iszonyu fájdalom nyílt végig tagjaiban, de sommival sem törődött s midőn az öltöző kárpitjához ért, elakadt a szó a torkán. Mintha tört dőfnének a szívébe, oly fájdalmasan érintette, hogy a felesége báli toiletben piperézi magát a tükör előtt. Iszonyu asszony. Ma-holnap egész gyszásba kell majd öltöznie, ő meg báli ruhákat rendel s táncol ugyanakkor, amikor odahaza a férje szonved.

Etelka észrevette a váratlan vendéget s haragosan szólt Aurélhoz: Hogy lehet valaki ennyire meggondolatlan. Az orvosok

óvják a felkeléstől, ön meg végig megy a hideg szobákon s idáig elcammog a betegséggel; rosszabb a gyereknél.

— Ez nem olyan meggondolatlanság, mint a minőt kegyed tesz. Már csak nagy szivtelenség kell ahhoz, hogy egy nő bálozzék, amikor férje beteg fekszik odahaza. Meggondolta kegyed ezt? Nem jutott eszébe, hogy talán gyszás ruhát kellene készíttetni; előbb utóbb szüksége lehet rá.

Nem folytathatta tovább; Mariska azonközben észrevette a vakmerő szökést és sietett az öltöző felé. Érezte, hogy csak odamehetett a szerencsétlen férj; más-hová nem.

Etelka, amint megpillantotta a nővérét, Mariskát, komény szemrelányásokkal fogadta, a végén aztán keresztül törtötött mind a kettőn, s ment le a kocsizhoz.

Néhány perc múlva csak a kocsis robogása jelezte, hogy a könnyelmű asszony itt volt. Azóta már ott lejt a sima porketten valamelyik udvarlója karjain.

A következő napon erős szóváltás fejlődött ki a két nővér között s olyanokat mondogattak oda Etelkának, aminőket nem hallott még, de sohasem.

S a minő könnyelmű, hidegvérű volt, megtette azt a lépést is, mely minden összeköttetést felfüggesztett férj és feleség között, odahagyta férjét Mariskával együtt, s ment, repült, mint a szabadság után sóvárgó madár, mikor már megelégette a kalitkában töltött egyhangy, unalmas életet, s felhasználja ez alkalmat.

Mariska egy darabig csak titkolta a váratlan fordulatot Aurél előtt. Vázsonyi meg felfogta Etelka távollétét; azt hitte,

hogy a multkori jelenet tartja vissza attól az egy-kétszeri látogatástól.

Mikor aztán megtudta Aurél a valót, nagy fájdalmat érzett. Jobban fájt neki annak az asszonynak a szivtelensége, mint a könyökében hasogató szürő kin. Előbb elviselhetette ezt, mint azt, mert még mindig szerette Etelkát s napról napra reménykedett, hogy majd csak meglágyul a felesége szíve s még egyszer sirva kér tőle bocsánatot, amiért oly kegyetlen volt vele szemben.

Hiszen hány novellát olvasott, a melyekben olyan szivtelen asszonyokról volt szó, mint az ő Etelkája. A végén mégis minden jóra fordult. Egy szó, egy tekintet, a férj vagy a nő szemében csillogó egy-egy köny megötötte ő hatást. Összebékülték s a legboldogabb házasságok lettek. Miért is, hogy nem fordulhatna ilyenné az ő sora.

Vázsonyi Aurélnak a további élete már csak álom volt. A botogságában nem volt meg az a vigasz, hogy az van mellette, akit szeret; ha meg egészségség lesz, mi haszna. A lólkét, azt meg nem gyógyítja senki. Csak az az asszony tudná meggyógyítani; csak annak az asszonynak a szava volna sajtó szivére ír, nem törődik vele. És Aurél napról-napra fogyott; testben is, szellemben is. Erős láz győrtörte s össze-vissza beszélt. Csak hiszen az Etelka volna itt, lehetetlen, hogy az a lázban égő, forró lehellenetű beteg ember meg ne lágyítaná a szívet. Olyan szép, olyan vonzó az a rózsaszínű, áttetsző, forró arc. Olyan csillog az a két fekete, tüzes szem. Talán leolvastatná Etelka szívével a jegőt, de ő nincs itt, elment messzire.

És Mariska ott vitraszt napokon át a

hogy Kálnoky megmarasztania nem sikerült, a lemondása megújításakor kifejtett okokat *csuttal tudomásul veszt*. Tehát megjegyzi magának. Nem úgy hangzik-e ez, mintha a felség valamely *könyszerhelyzet nyomása alatt* cselekednek? És mintha ő felsége még biztatná Kálnokyt, hogy azok az okok, amelyek miatt most az ő lemondását sajnálatára elfogadni kénytelen, majd el fognak hárrítani?

Hogyan itéli meg különben Bécsben is a királyi kéziratot, arról a kormánypárti M. E. a következő táviratban számol be:

A királyi kézirat tartalma és alakja, a melyben ő felsége Kálnoky lemondását elfogadta, politikai körökben a legnagyobb feltűnést keltette. Ezen első eset, hogy ő felsége *kéziratban oly világosan tünteti fel azt, hogy csak a körülmények könszere indította át arra, hogy e lemondást elfogadja*. Hogy a mai hivatalos lapok nem közlik egyidejűleg az új külügyminiszter kinevezését, ezt Kálnoky gróf megítélésének tekintik, a mely megítélését az új külügyminiszter holnapi kinevezésével, illetőleg ezen kinevezés egy napi halasztásával csak fokozni akarták.

Nesze, Bánffy báró ur: ez is elég tétel!

A „Vaterland“.

A bécsi „Vaterland“ egy előkelő állású barátja ezeket írja az idézett lapnak: „A következő információk azon hatásról, melyet a válság a külügyi hivatalban kelt olyan személyekben, a kik ismerik a viszonyokat, igen érdekesek. Ugyanis azt mondták nekem:

„Őn a maga konzervatív álláspontjánál fogva bizonyára sajnálja azon fordulatot, melyet a Kálnoky-Bánffy-féle konfliktus vett; mindazonáltal mégis oka lesz örülni. Goluchowszky család tradíciójánál, különösen atyja multjánál fogva konzervatív. Magyarorszagra nézve a jelenlegi győzelem csak látszólagos győzelem. A személy fel van áldozva, de csak azért, hogy az olvek annál szilárdabban fentartassanak.

A legfelsőbb kézirat világosan mutatja ő felsége hangulatát. Ő felsége Kálnoky gróftól, kinek, midőn külügyministersége alatt családi tekintetből kétszer sürgősen kérte elbocsátását, kétszer tagadta meg azt e szavakkal: „En önt nem nélkülölzhetem“, — most sem boesátotta el önként és szívesen. A legfelsőbb kézirat

első mondata direkt szemrehányás a magyarok ellen, ugyanazon magyarok ellen, a kik még folytonosan elégtételtlér kiabálnak a Kálnokyhoz intézett első legfelsőbb kéziratért.

Még közvetlenebbül és még érzékenyebben fordul a magyarok ellen ez a kifejezés: „monarchia“, melyet ő felsége (bizonyára jól megfontolva) használt. Olyan kifejezés ez, mely a magyarok kedvéért töröltetett diplomáciai érintkezéseink szótárából. Egyetlen egy nemzetközi szerződésben sincsen szó osztrák vagy osztrák-magyar „monarchiaról“, hanem mindig csak „Ausztria-Magyarországról“. Midőn ő felsége a „monarchia“ szót használja, ezzel megmutatja azon irányt, melyben az elvi konfliktus megoldását óhajtja.

Nesze, Bánffy báró ur: Ez is elég tétel!

Kálnoky.

Kálnoky gróf szombaton bucsuzott el a külügyminiszterium tisztikarától s ez alkalommal kitűnt, hogy a tisztikar igaz, őszinte szeretettel ragaszkodott eddigi főnökéhez, ki lelkiismeretes munkásságával mintaképpül szolgált összes alattosainak. Ezenközben az európai sajtó folytatja Kálnoky gróf elbucsuztatását. Kálnoky távozását a külügyi hivatalból nemcsak a harmas szövetség diplomáciája és sajtója sajnálja, hanem az orosz és francia sajtó is és egyszersmind általános kifejezést nyer azon óhaj és meggyőződés, hogy Goluchowszky ugyanazon politikát fogja követni, mint elődje. A párisi „*Sjécle*“ szerint a magyarok Kálnoky visszalépését győzelemnek fogják tekinteni. Kivánatos azonban, hogy Magyarország tulsulya ne növekedjék, mert az európai béke azzal semmit sem nyerne. A „*Paix*“ az európai békére aggodalmasnak tartja, ha Ausztria-Magyarország külügyi politikáját olyan miniszter vezetné, a ki tisztán magyar érdekek által befolyásoltatná magát. A berlini „*Keresztes Újság*“ szerint a magyarok örömdiadala egyelőre korai, mert még nem tudják, ki vesztí el a játékot. Az orosz „*Novosztí*“ Kálnoky lemondásában a magyar nacionalizmus győzelmét látja, a mely szélsőségében

arra törekszik, hogy Magyarország ép úgy elszakittassék Ausztriától, mint Norvégia Svédországtól. A lap sajnálja Kálnoky visszlépését, ki békés, ügyes és nagytapintatu diplomátának bizonyult. A *Novoje Wremja* azt mondja, hogy az állásától megróló miniszter nagy tapasztalata biztosította Ausztria-Magyarország külviszonyainak állandóságát. Az uralkodó Kálnoky bizonyára sajnálatlall boesátotta el, minthogy teljes bizalmával megajándékozta.

Nesze Bánffy báró ur: Ez is elég tétel!

Kálnoky távozása és Róma.

A „*M-g*“ írja: „Bámulatos dolog, hogy a rövidlátó magyar kormánypárti sajtó Kálnoky távozásába *Bánffy győzelmű* látja. Ha Kálnoky távozásá által valamelyik sértett félnek egyáltalán elégtétel adott, *ugy ez a fél semmi esetre sem Bánffy, hanem Róma*, melynek érzékenységet sértette az, hogy Kálnoky a magyar miniszterelnökhöz intézett jegyzékében a bécsi nunciusról erős kifejezések használt.

A bécsi nunciaturán így fogják fel a dolgot és megelégedéssel veszik Kálnoky távozását. E megelégedést fokozza még Goluchowszki kinevezése, kinek határozott klerikális érzelmei még párisi működésének idejéből ismeretesek.

Goluchowszki.

A király a következő legfelsőbb kéziratot intézte Goluchowszki grófhöz:

Kedves gróf Goluchowszki!

Kinevezem Önt Házam és a külügyek miniszterévé, megbízom a közös minisztertanácsban való elnökléssel s egyuttal Önnel a titkos tanácsosi méltóságot díjmentesen adományozom.

Kelt Bécsben, 1895. évi május hó 16-án.

Ferenc József s. k.
Kálnoky s. k.

Erről a király külön kéziratban értesítette a monarchia két miniszterelnökét.

A Goluchowszki gróftól kinevező legfelsőbb kézirat két szempontból érdekes. Ott van Kálnoky ellenjegyzése — bizonyítékul annak, hogy Kálnoky lemondását nem, mint a magyar kormány lapjai hazudták, május 13-án, hanem csak 16-án, Goluchowszki

beteg mellett, csupán egy öreg asszonyka van segítségére; arra meg nem meri rábízni a szegényt. Hogy is bizhatná! Hiszen az orvosok kimondták, hogy csak a lelkiismeretesebb ápolás mentheti meg Aurélt az életnek, azt meg jobban teljesíti az a jószívű, szelíd leányka, mint az anyóka, a ki bizony maga sem becsüli sokra már az életét.

És ott ült éjjel nappal a beteg mellett és nem volt kívánsága, nem volt vágya a szegény embernek, amit Mariska ne teljesített volna. Így aztán Vázsonyi Aurélnak állapota csakugyan javult, s szinte látni lehetett, hogy napról-napra jobbra fordult a sora, míg végre teljesen felépült. Azaz, hogy még sem. A teste egészséges lett, hanem a lelke az beteg maradt, aminő volt. Bánkódott, nagyon bankódott Etelkája miatt s kénytelenek voltak minden, a legkisebb emléket szemé elől elrakni, ami könnyelmű feleségét juttatta az eszébe.

S mikor már nyoma sem volt a betegségének, akkor vette elő Aurélt a lelki betegség olyannyira, hogy végre a megfigyelő intézetbe került. Teljes hat hónapig volt ott s az volt a rögeszméje, hogy ő már nem él, ő már meghalt; a felesége, a szivtelen szép asszony vitte a sirba.

Később a megfigyelő osztályból is kikerült s bár nem épült fel teljesen, annyira mégis helyén volt az esze, hogy semmiféle rögeszmével nem foglalkozott. A társaságokat kerülte s egyedül Mariska volt az, a kivel mindenkor szívesen elbeszélgetett, mert érezte, hogy nagy hálával tartozik neki, hiszen majdnem a saját egészsége

koekázatásával ápolta mindvégig betegsége utolsó pillanatáig.

Ott ültem az íróasztalom mellett, midőn halk kopogás zavar meg foglalkozásomban. A „szabad“ szóra magas, beesett arcu férfi lép be, kinek csupán az arc mutatja, hogy még fiatal, a teste az előrehalott, öreges volt. Elsőben nem ismertem föl a belépőt, csak a beszéde után itéltem, hogy az Vázsonyi Aurél. Odatelepedett mellém, rám nézett s csak ennyit mondott.

— Igazad volt.

Azán elhallgatott.

Kis szünet után folytatta:

— Igazad volt, azt az asszonyt nem kellett volna elvennem. Nem volt abban szív egy szemernyi sem; pedig úgy szerettem. Olyan boldog voltam az első hónapokban, aztán napról-napra boldogtalanabb. Reménykedtem, hogy majd csak visszazseret. Ugy biztam, mint valami kis gyermek, hogy velem is megismétlődik az, a mit annyi novellában olvastam, hogy a feleségem hűtlensége jobbra fordul, meg fogja ismerni azt az érte dobogó szívet, meg tanulja becsülni az érte dobogó két kezemet. Nem tette, oda reményem.

Még betegségemben sem szánt meg. Akkor is mellőzött; mulatott, bálózott, én meg ott feküdtem lázban, forróságban. Csak az az angyali lélek, a sógornóm volt mellettem folyton. Ha ő nincs, Isten tudja, mit tesztek szomorúságomban.

Néhány percre elhallgatott. Mintha gondolatait akarná rendezni, végig simította homlokát, aztán idegesen, fájó szívvél folytatta, mintegy fogai között sziszegve.

Képzeld csak, tehetetlenül feküdtem ágyamon s feleségem a helyett, hogy vigasztalna, felüditene csengő, kedves hangjával, az öltözékében piperézi magát s bálra készül; a kocsija meg oda lent várja. S még ezzel sem elégszik meg. Néhány napra rá otthagy engem betegem, ágyban fekvőben és én nem láthatom őt viszont soha, sohasem.

Most láttam csak, mily kimondhatlan különbség van a két nővér között, a feleségem s a sógornóm között. Az nem törődik velem, mintha semmi közö sem volna hozzám, ez éjjel-nappal mellettem van s nem kímélve amugy is gyöngye egészségét, mindent meg tesz, csakhogy felépüljek.

És tudod, mi lett a vége? Ugy-e tudod? Hiszen mondtam már, a feleségem elhagyott, megszökött. S az az angyali lélek a Mariska, az még odaadobban viselte gondomat, én pedig — meghaltam. Hallott vagyok.

Mikor idáig jutott szegény Aurél, a szeméi már zavarosak voltak s láttam, hogy megint csak elővette a régi rögeszméje, hogy ő halott.

A mi aztán következett, rettentő szomorú valóság volt. Aurél torkon ragadott s fojtogatni kezdett; még szerencsém volt, hogy a hosszas betegség egészen kimerítette s így könnyen kiszabadítottam magam a szerencsétlen grülnék kezei közül. Aztán kocsiért küldtem s Vázsonyi Aurélt megtette utolsó utját, a Lipótmezőre, a honnan nem szabadult ki, csak koporsóban.

Felesége nem volt ott a temetésénél, azt se tudta, mi lett az urából.

kinevezése után fogadta a király. És nincs ott Bánffy br. ellen jegyzése, pedig a kormány radikál-liberális sajtója egyre hangsúlyozza, hogy a miniszterelnöknek törvénybiztosította joga van betölteni a külügyekre, tehát a külügyminiszter kinevezésére is. A két miniszterelnök ellenjegyzésének hiánya világosan mutatja, hogy a király a külügyminiszter kinevezését függetlennek óhajtja tekinteni Ausztria és Magyarország kormányaitól.

Nesze, Bánffy báró ur: Ez is elég tétel.

Az európai sajtó Goluchowszki gróffal is foglalkozik, még pedig beleszámítva a magyar radikál-liberális sajtónak több organumát is, olyan szellemben, mely Bánffykban nem épen az „elégétel” bonyomását keltheti. A krakói „Czasz” üdvözlő Goluchowszkit és azt mondja, hogy csak egyféle külpolitikát szabad követnie, sem magyart, sem cseht, németet és lengyelt, hanem csak osztrák politikát. A francia sajtó igen rokonszenvesen üdvözlő Goluchowszkit. A berlini lapok az új külügyminiszter konzervatív és katolikus érzületét nem tekintik olyan momentumnak, a mely a Magyarországgal való tartós egyetértést biztosítaná. Az „*Osservatore Romano*” ezeket írja: Sajátszerű, hogy Kálnokyt ugyanaz a sors érte utól, mint Taaffe grófot. Az osztrák államférfiaknak nincsen megadva, hogy műviket befejezzék. Kálnoky utódja jó katolikus és jó diplomata; kívánjuk neki, hogy politikai és diplomáciai munkája ne szakadjon meg oly hirtelenül, mint Kálnokyé. Egyébiránt emez események megítélésénél a legnagyobb tartózkodás ajánlatos; ezek az események nem a személyektől, hanem a körülményektől és az okoktól függenek.

Nesze, Bánffy báró ur: Ez is elég tétel!

Szövik a kormány.

— Egyházipolitikai rückwärtskonzentrirung. —

Ha a félhivatalosak ezuttal jól értesültek, a kormány meghajlott a főrendiház előtt és visszavonja a felekezetiaküliség, valamint a zsidó hitre való áttérés törvénybeiktatását.

A „*Kel. Ért.*” c. könyvomatos liberális lap szerint ugyanis képviselői körökben általános a nézet, hogy a képviselőház a recepcióit illetőleg hozzá fog járulni a főrendiház határozataihoz és e szerint a javaslat a főrendiház szövegében fog a legfelsőbb szentesítés alá terjesztetni. A mi a főrendeknél eljött második szakasz, valamint a vallás szabad gyakorlatáról szóló törvényjavaslatnak eljött szakaszait illeti, a többség egy tekintélyes része a mellett buzgólkodik, hogy az egész egyházipolitikai harc befejezése érdekében a vallásgyakorlatról szóló javaslat ugyancsak a főrendiház szövegében terjesztessék szentesítés alá, tehát teljesen perfect alakban emeltessék törvényerőre, míg a főrendek részéről elvetett szakaszok a polgári törvénykönyvbe, melynek kidolgozásával az igazságügyminiszterium jelenleg foglalkozik, külön cikként vétetnek fel. Ez által befejezésre jutna az egyházipolitikai akció és az ellene irányuló agitációnak is eleje vétetnék. (?)

Ezek után csak egy-két szerény kérdéssünk volna, nevezetesen: Hová lett a híres „elvek integritása”, melyet épen az említett szakaszoknak a főrendek által történt elvetése Wlassius miniszter saját szavai szerint igen érzékenyen érint? S aztán a képviselőház radikál-liberális matadorjai, az egyházipolitika atyái: Wekerle, Tisza Kálmán, Szilágyi Dezső és Justhék bele fognak-e nyugodni Bánffy báró leszerelésébe? De történjék bármi, nagyon csalódnak a t. liberálisok, ha azt hiszik, hogy az egyházipolitika elleni „agitációnak” most már ha-

mar vége lesz. Ellenkezőleg, most kezdődik az igazi harc és hogy ebben a magyar liberálisok előbb-utóbb követni fogják bécsi cinkostársaik, az Futtaky urnak egyik frázisával élve „több mint bizonyos.”

B E L F Ö L D

— **Katolikus körök. Somogy-Mesztegyén** kath. kör van alakulóban. A kör alelnöke az uradalmi ispán, titkára az uradalmi ellenőr, pénztárosa egy iparos, háznagy pedig a k ö r j e g y z ő. — A **kőszegi** kath. polgári kör első közgyűlését mult vasárnap tartotta a kör tagjainak tömeges jelenlétében. Major János prep-plébános ideiglenes elnök lelkes megnyitó beszéde után változott az alakuló közgyűlés által kiküldött szervező bizottság eddigi működését, majd Schlapfer Pál ideigl. pénztárnok adja elő a kör eddigi bevételit és kiadásait. Végül a tisztikar így alakult meg közfelkiáltás utján: egyházi elnök: Major János; világi elnök: Dr. Dreiszker József vizgyógyintézeti orvos; alelnök: Lauringer János; jegyző: Auguszt János; pénztáros: Schlapfer Pál; háznagy: Molnár Béla és tíz választmányi tag. A **vasvármegyei** kath. kör. f. évi rendes közgyűlését június hó 4-ikéről ugyanazon hó 6-ára tették át, minthogy épen 4-én van Szombathely környékén a bórnmálás és így a tagok a megjelenésben akadályozva voltak. — A **veszrémi** kath. kör a mult vasárnap tartotta alakuló közgyűlését a tagok tömeges jelenlétében. Percznyi Antal üdvözlő beszéde után Németh János beszámolt a kör előkészítő bizottságának működéséről, mire a tisztikart választották meg. Elnök lett Vogronics Antal apátkanonok; alelnök: Perényi Antal; jegyző Németh János; papnev. aligazgató; aljegyző: Farkas Antal; pénztárnok: Takács József gimn. igazgató; ügyész: dr. Kőszeghy József; háznagy: Györgyi Lajos; könyvtárnok: Szanyi István. Majd megválasztotta a közgyűlés a választmányt is, mely áll 24 rendes és 6 pótagból.

— **A zólyomi választás** szombaton éjjel ¼11 órakor azaal ért véget, hogy *Zsilinszki* Mihály államtitkár 1658 szavazattal a néppárti *Marsovszky* Endre 679 szavazata ellenében, 979 szótöbbséggel orsz. képviselővé választatott. Ez az eredmény korántsem lepelt meg minket, de még levelel sem hatott ránk, mert előre tudtuk, hogy a zólyomi néppárt csak úgy győz, ha a kormánypart nem dolgozik ellene Csáktornyan és Nyíraden bevált eszközeivel. A néppárt ezért ornyedetlenül folytatja a küzdelmet a liberális garázdálkodás ellen és minden jel arra mutat, hogy az általános választások alkalmával győzedelmesen fog bevonulni a képviselőházba. Ezért csak bizalommal előre! Lesz még egyszer ünnep a világon!

— **A polgári házasság életbeléptetésén**, mint a „B. H.” értesül, „nagy buzgósággal” dolgoznak az igazságügyminiszteriumban, az életbeléptetési rendelet tervezete „könnyen érthető formában” már elkészült s a polgári párosodás már október 1-én életbe fog lépni.

— **A Zichyfalvai mandátum.** Hiteles forrásból veszi a M. A. a hírt, hogy Zichyfalván a kormány ügye épen nem áll oly fényesen, mint azt a Haas és Deutsch kegyelméből uralkodó liberális lapok országga kürtölték. A kormánypart jelöltjének, Dániel László egyhangú megválasztása még az egész hivatalos apparátus mozgósi-

tása mellett is, nemcsak hogy nem kétségtelen, hanem Babinszky plebános, a néppárt jelöltjének népszerű személyiségében oly hatalmas ellenfélre talált, hogy inkább bukása vehető bizonyosra. A választókerületben ugyanis elesnek a központi kerületekben számot tevő hivatalnokok és zsidók szavazatai, úgy, hogy pusztán a független érzelmű katolikus nép szavaz, a mely pedig él-hal a néppártért és attól semmi által sem tántorítható el, úgy, hogy a kormány pénzével hozzájuk sem férhet. Üdvözljük a derék zichyfalvaiakat és reméljük, hogy győzelemre viszik a néppárt zászlaját.

Telefon-jelentések.

Budapest, május 20.

A képviselőház ülése.

Szilágyi Dezső elnök 10 óra után nyitja meg az ülést telt padok előtt.

Aztán bemutatja a főrendiház üzenetét a vallás szabad gyakorlatáról és a zsidó vallás recepciójáról szóló tvjavaslatokon tett módosításokra vonatkozólag. Az üzenet jelentésével végett kiadatik az igazságügyi és a közoktatásügyi bizottságoknak.

Elnök jelenti, hogy a szülő-dézsmaavaslágról szóló törvénybe sajtóhíba csúszott be, melyet a törvényhozásnak kell kijavítania.

Bemutatja végül Bánffy báró miniszterelnök átiratát, mely szerint a király Kálnoky gróf külügyminiszter lemondását elfogadta és helyébe Goluchovszky Agenor grófot nevezte ki.

Apponyi Albert gróf: (Halljuk!) Az elnök ezen utóbbi jelentésére kénytelen pár megjegyzést tenni. Kifogásolja, hogy a Kálnoky elboacsátó legfelsőbb kézirat nincs ellenjegyezve. Ez nem felel meg az alkotmányosságunk. (Helyeslés balfelől.) Alkotmányos államban a közvéleménynek tudnia kell a miniszterek bukásának okait is. Erre nézve a jelen esetben felvilágosítást nem adott senki. A kormány, lapjai szerint az 67: XII. t.-c. 8. §-ának félre magyarázásában látja ezen okokat. Kérdi a miniszterelnököt, minő tapasztalatok indították arra, hogy ezen szakasz interpellációt igényel. (Nagy zaj jobbfelől.)

Elnök figyelmezteti Prileszky Tádét (kormánypart, szerk.), hogy ne zavarja a szónokot. (Helyeslés balfelől.)

Apponyi Albert gróf: Mikor ő világozást akar hozni a kérdésbe, az a jobboldalt kellemetlenül érinti. Nem reflektál ezen oldal tetszésére vagy nem tetszésére (Helyeslés balfelől.) Ha a 8. §. kibővítést igényel, erről tudnia kell a törvényhozásnak is (Helyeslés balfelől.) Neki kevés bizalma van annak a férfúnak törvénymagyarázata iránt, a ki megelégedett egy fiók es. és kir. udvari hivattal. Kérdi, minő okok folytak közbe, hogy Kálnokynak mennie kellett és Goluchovszki gróf kinevezésében volt-e a miniszterelnöknek befolyása? (Zajos tetszés balfelől.)

Bánffy Dezső báró: Az, hogy a legfelsőbb kézirat ellenjegyzés nélkül jelent meg, régibb gyakorlaton alapul és ezért a jelen kormány felelősségre nem vonható. Hogy mi idézte elő Kálnoky bukását, arra azt válaszolhatja, hogy ezek az okok sokkal *szubjektivebbek*, mintsem azokról tárgyalni lehetne (zaj balfelől.) Az pedig, hogy a 67: XII. t. c. 8. §-ának magyarázatára vonatkozólag tárgyalások folyának, alaptalan. Goluchovszki gróf kinevezésére vonatkozólag 28 évi gyakorlatnak megfelelőleg a kormány érvényesítette befolyását. (Helyeslés jobb, zaj balfelől.)

Ugron Gábor a miniszterelnök választását nem veszi tudomásul. Bánffy báró szubjektív okokat hozott fel. Ő állami férfiaknak csak elveket ismer, nem pedig szubjektív érzelmeket. Ha elfogadja Bánffy báró érvelését, akkor fölösleges az alkotmány. A külügyminiszter kinevezése nagyfontosságú politikai tény és Bánffy báró nem mondta, hogy a kormány itt miképpen érvényesítette.

befolyását. Megemlékszik Goluchowski gróf bukaresti szorepléséről s azt mondja, hogy a felelősség első Bányffy báró nem terheli ki. Kéri tehát tőle: Volt-e befolyása Goluchowski kinevezésénél, igen vagy nem? Nem helyesli az ellenjegyzés hiányát és Bányffy báró választát nem veszi tudomásul. (Zajos helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Bányffy Dezső báró csudálkozik, hogy az ellenzék olyan dolgokat feszeget, melyeket ő, ki a dolgokat intézi, nem. Meg van róla győződve, hogy Goluchowski gróf a magyar kormánnyal egyetértőleg fogja vezetni a külügyeket és ezért nem tartja illendőnek Ugron Gábor erős kritikáját Goluchowskira. (Helyeslés jobb felől.)

Ugron Gábor és **Kubinyi** Géza személyes kérdésekben szólalnak fel.

Madarász József már rég megjósolta a közönségekben kifolyó bajokat. A következők neki adtak igazat.

Festetic Andor és **Dániel** Ernő miniszterek több javaslatot nyújtanak be.

Több bizottsági jelentés elintézésé után

Elnök jelenti, hogy a miniszterelnök az ülés végén válaszolni fog **Helfi** Ignác és **Ugron** Gábor interpellációira, ha a ház ezt megengedi. (Helyeslés.)

Következőn a napirend, a ház 3-ik olvasásában elfogadja a védjegyek oltalmáról és az áruforgalmi statisztikáról szóló javaslatokat és rövid részletes vita után a találmányi szabadalmakról szóló javaslatot. — Öt pernyi szünet után felszólal

Bányffy Dezső báró: T. Ház! (Halljuk!) Rövid lesznek (Nagy zaj. Halljuk!) mert **Helfi** Ignác és **Ugron** Gábor képviselő urak interpellációira, melyeket Agliardi nunciusnak magyarországi útjára vonatkozólag intéztek hozzám, ma már felelnem szinte feleslegessé vált. (Ugy van! jobbfelől.) Derültség balfelől.) Különösen a mai ülés elején lefolyt eszmecsere után. Az időközben felmerült események bővebb magyarázatot nem igényelnek és teljesen igazolják azt, hogy a kérdésben a magyar kormány tekintélyében sérelmet nem szenvedett. (Zajos helyeslés jobb felől, mozgás a baloldalon.) Minden további részletezés nélkül kérem ezen választomat tudomásul venni. (Helyeslés jobbfelől.) **Mozgás és derültség balfelől.**

Helfi Ignác: El rövid válasz annyit jelent, hogy Bányffy báró nem tud semmit, tehát nem mond semmit. Bányffy báró tényekre hivatkozott, melyek mintogy válaszul szolgálnak. Örömmel veszi tudomásul Kálnoky távozását, de ezt teljes elégtételnek nem fogadja el, mert a dolog ezzel nincs tisztázva (Helyeslés balfelől.) Agliardi a miniszterelnök szerint beleavatkozott belügyeinkbe, de miképen torlított ez meg, arról nem mond semmit. Sajnálja, hogy maga a primás nem sietett jogainak védelmére a nunciussal szemben. Bányffy báró válaszában csak egy részét veszi tudomásul, mert arra nem felelt Bányffy, hogy a jegyzék elment-e Rómába? (Helyeslés balfelől.)

Ugron Gábor nem tudja, hogy Bányffy báró pajzán humoros válaszával mit akar kigunyolni, a parlamentet vagy pedig a saját méltóságát? (Derültség balfelől.) Hiszen a parlament nem lövésenyter, a hol meglehet elégedni azzal, hogy ki érkezett be elsőnek, hanem tudni kell az okot is, miért érkezett be elsőnek? Rendkívül örül annak, hogy Kálnoky megbuktatta Bányffy báró tapintatossága és a diplomáciában való jártassága (derültség balfelől.) Ha Agliardi beavatkozott belügyeinkbe az megtorlást érdemel s erre szolgálja a római jegyzék. (Nagy zaj a jobboldalon.) A tuloldal azt kívánja, hogy ő Agliardira haragudják. De miért, miért? Ezt tudnunk kell! (Zajos helyeslés a baloldalon.) Mondja meg Bányffy báró, mit tart ő, nuncius hatáskörének és miben lépte ezt át Agliardi? Bányffy báró, a mikor hazajött Bécsből, azt kürtölte világra, hogy ő a 67: XII t. o. 8. §-ának megvédésére szállt síkra, most pedig hallani sem akar ezen legénykedéséről (Zajos tetezés balfelől.) Nem veszi tudomásul Bányffy pajzán választát és ajánlja neki, hogy ha más-

kor száll síkra a miniszterelnöki tekintély mellett, tegye ezt komolyabban. (Élénk helyeslés balfelől.)

Bányffy Dezső báró: Ugron pajzán humorral vádolja a kormányt (Zajos derültség), de ezt a vádat inkább Ugron beszédére lehetne illeszteni. Ő azért nem felelt részletebben, mert a részletetést károsnak tartja. (Zajos derültség balfelől.) Kéri választát tudomásul venni.

Elnök folytonos zaj között teszi fel a kérdést.

Helfi Ignác kéri, hogy az ő interpellációjára adandó válasz két részre oszlassék, mert ő a válasz egyik részét tudomásul vette. (Nagy zaj. Többen akarnak hozzászólni a kérdés felleveséshez, de az elnök nem enged senkit felszólalni.)

A többség a miniszterelnök választát tudomásul veszi.

Ülés vége 1 és fél óra.

A delegációk.

A kormánypárt holnap este értekezletet tart, melyen kijelölik a delegációba választandó tagokat. **Wekerle** Sándor — hír szerint — sokoldalú elfoglaltsága miatt nem óhajt részt venni a delegációban.

Szeless Adorján elfogva.

Szeless Adorjánt, ki április 1-én merényletet követett el a Hentzi-emplé ellen, Svájcban, Annemasban elfogták. A magyar hatóságok közbünténnyel vádolják Szeleest és kéri a kiadását. Kérdés azonban, hogy Svájc ki fogja-e adni?

TÁVIRATOK.

Bethlen, máj. 20. (Ered. táv.) **Csicso-Keresztúr**, Szolnok-Dobokamegye egyik legvirágzóbb községe tegnap egészen leégett.

Zágráb, máj. 30. (Ered. táv.) **Posilovics** érsek tegnap Bécsbe utazott. Utazása hír szerint összefügg a zenggi püspöki szék betöltésével.

Bécs, máj. 20. (Ered. táv.) **Szabó** János szamosújvári püspök, mint új v. b. t. ma tette le az esküt ő felsége kezébe, ki őt azután kihallgatáson fogadta. Ő felsége ma Kálnoky gróftól és dr. Gröbl volt bécsi polgármestert kihallgatáson fogadta.

Firenze, máj. 20. (Ered. táv.) Tegnap délután és este itt és Bolognában meg a környéken heves földrengés volt. Több ember megsebesült, számos ház erősen megrongálódott, a lakosság nagy pánik vett erőt.

Városi és vidéki hírek.

— **Perényi Béla jubileuma.** Perényi Béla városi főtanítónak 40 éves jubileuma alkalmából szép és megható ünnepélyt rendeztek egykori tanítványai és tisztelői f. hó 18-án a városi lövészkertben. Este 8 órakor gyűltek össze mintegy 150-en, s kevéssel 8 óra után küldöttség ment az ünnepeltért, akit az egybegyűlt belépésekor lelkes ovációval fogadtak. **Havranek** József polgármester köszöntötte fel elsőben is a jubiléumát a város polgárai nevében. Beszédében igen szépen és meghatóan ecsetelte Perényi 40 éves működésének sikereit, a mit legjobban bizonyít azon őszinte ragaszkodás, a mely a mai napon nyilvánul iránta. Mindjárt utána dr. **Sátra** Gyula ügyvéd köszöntötte fel az ünnepeltet egykori tanulóitársai nevében, s átadta neki a jubileumi ajándékokat, a kőszadokozás útján vett ezüst írószekert és ezüst-serleget. Az ünnepelt meghatóan köszönte meg az ovációt, a mely nem annyira saját személyére, mint inkább azon ügyre, azon pályára vonatkozik,

a melyen 40 évig működött. Még a város hölgyközönsége is megemlékezett az ünnepeltől s egy igen díszes virágcsokorral lepte meg őt, melynek átadása után a jelenlevők helyet foglaltak, s megkezdődött a bankett. Az estélyen részt vett a város színe-java, köztük **Fiáth** Miklós, báró főispán **Huszár** Áyoston alispán, **Havranek** József polgármester, **Tóth** Aladár orsz. képviselő, **Seidel** Lajos városi főkapitány, dr. **Major** Ferenc tiszti főorvos, **Daróczy** törvényszéki elnök, a tanítói karnak tizen-négyszáz tagja, s még a város számos előkelősége. A vacsorát **Mihályi** Ferenc vendéglős szolgáltatta s úgy az étel, mint a kiszolgálás kitűnő volt. A vacsora ideje alatt végössze nem volt a felköszöntőknek, melyek közül a következőket említjük meg: **Ujházy** Sándor kir. ügyész, **Havranek** József polgármester, **Tóth** Aladár orsz. képviselő, **Seidel** Lajos városi főkapitány, dr. **Major** Ferenc tiszti főorvos s még számosan az ünnepeltet köszöntötték fel. Felköszöntöket mondottak még **Tóth** Aladár, **Rajuss** Mátyas főtanító, **Fiáth** Miklós báró **Göbel** János György igazgatóra s még többen. A kedélyes estély 1/2, 11 óráig tartott, a mikor az ünnepelt kezdeményezésére a társaság feloszlott.

— **Főúri esküvő.** **Degenfeld-Schomberg** Ottó gróf honvéd-huszáradnagy ma esküdtött örök házasok Budapesten jeszenicei és vadasi **Jankovich** Marianna kisasszonynak.

— **A miniszter köszönete.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter **Prifach** József nagyprepost kanonoknak, ki a pákozdi róm. kath. elemi népiskola szegény tanulóinak tankönyvekkel és írószerekkel leendő ellátására 500 forint alapítványt tett, őszinte elismerését és köszönetét nyilvánította.

— **A keresztjáró napok** ma kezdődtek meg. A székesegyházat az ájtatoskodók már a kora reggeli órákban zsufolással megtöltötték. 7 órakor **Gremspurger** István apátplébános esendes misét mondott, mely után **Károly** János apátkanonok élén megindult a körmenet hosszú, tömött sorban a esztereiták temploma felé. A körmeneten részt vettek a középiskolai és a belvárosi elemi iskola tanulói teljes számban.

— **Jótekonyság.** **Pellet** Ödön apátkanonok egyetünk jótéveje a védnökkérem alatt álló jótékony ngyeletnek kegyes volt újból 50 forint adományozni. Lekötelező hálával nyilvánítom ezen nagylelkűségéért az egylet nevében őszinte köszönetemet. Székesfejérvár, 1895. május 20-án. **Szögyény-Mariich** Julia védnök.

— **Majális és bál.** A székesfejérvári jótékony ngyelet tegnap a saját pénztára javára gyermekünnepélyt és bált rendezett. A kedvezőtlen időjárás bizonyára igen sok érdeklődőt rettentett el a részvételtől, mindazonáltal elmondhatjuk, hogy ugy a gyermekünnepély, mint a bál fényesen sikerült. A gyermekünnepély, melynek központja a sütemény-sorsolás volt, 5 órakor vette kezdetét s a 24-ik vadász-zászlóalj bandájának erőteljes akkordjai mellett igen élénk hangulatban folyt le. 8 óra volt már, mikor véget ért a gyermekünnepély, melyet a felütek tánca követett. Itt már a katonabandát **Darász** Károly kitűnően szervezett bandája cserélte fel. Együtt volt a bálon városunk színe-java, de különösen nagy számmal volt képviselve a nő-nem, mely minden lehetőt elkövetett a fényes siker érdekében.

A mulatság jó sikerén fáradoztak: a pénztárnál **Szögyény-Mariich** Julia védnök, **Reé** István, **Spitók** Alajosné; a szervezők között: **Eisenbarth** Károlyné, **Eisenbarth** Ferencné, **Aujedzsky** Adeliné, **Hellen**

steiner Imréné, Schnetzer Nándorné; a pezsgő elárúsításánál: Lichtneckert Antainé, Gazdy Béláné, Kováts Károlyné, Deutsch Ignácné, Fittler Béláné; a cukrászdánál: Wertheim Arminné, Forintos Gyuláné, Seidel Lajosné, Révy Ferencné, Dieballa Györgyné. A jó cél érdekében elárúsítással foglalkoztak: Fáikias Ilona virágárusítással, Flits Stefánia, Lichtneckert Lujza, Horváth Irén, Fakh Magda, Löbinger Zsuzsanna, Sárközy Sárika, Szendeffy Emma, Deutsch Valéria, Gazdy Ella, Kiss Lujza, Kaltnecker Margit, Kiss Aranka, Gánóczy Elvira, Wöber Józsa, Révy Gizike, Dieballa Mariska, Pásztor Etel, Gebhardt Irma, Eisenbarth Annuska, Matthes Annuska, Révy Emmike pezsgő, sütemény és fagyalt árúsítással. A 24-ik vadász zászoláj zenekara díjmentesen az egylet iránti sziveségből működött közre.

Tanítógyűlés. A Fejérmegyei Tanítótestület székesfejérvári járási köre f. hó 16-án tartotta tavaszi rendes közgyűlését a polgári leányiskola nagytermében. Gyurcsik Márton elnök 9 óra után nyitotta meg a gyűlést, megnyitójában megemlékezvén Perényi Béla városi főtanítóról, a ki ez évben tölti be 40 éves tanítói működését, s kívánja, hogy áldásos működése még számos évig tartson. Perényi Béla meleg szavakkal köszöni meg a megemlékezést. A jegyzőkönyv hitelesítésére Takács Ferencné és Greizinger Márton kéretnek fel. Elnök jelenti, hogy a múlt évi őszi gyűlés alkalmával a kör 10 fírt szavazott meg az orsz. tanítói egylet központi bizottságának irodájára számára, s ő az ez évre eső 10 fírt rendelési helyére juttatta. Igen élénk vita támadt a fölött, hogy a kör tagjai aláírják-e mind a kötelező tagságról szóló nyilatkozatot, vagy csak a felekezeti tanítók? Göbel J. Gy., Szirbek J., Porényi B., Wagner A. s több tagnak hozzászólása után a közgyűlés elfogadta Göbel indítványát, mely szerint a községi és állami tanítók, miután azok ugys törvényszerűleg kötelezett tagjai az ált. tanítótestületnek, nem szeríthetők arra, hogy erről külön nyilatkozatot állítsanak ki. Elnök jelenti, hogy a moóri polgári iskola tanítói nem jelentek meg a gyűlésen, noha a meghívót megkapták s alá is írták. A közgyűlés ezután napirendre tér. Bogárdy Antal, bögöndi tanító felolvasa dícséretet nyert ily című pályaművét: „A népiskola mai tanrendszere megfelelő-e a test és lélek természetes fejlődésének?” Előadásában kismélti azon hátrányokat, a melyek még most gátolják a tanítót céltudatos működésében s fölemlíti azon módokat, a melyek e gátó körülmények elhárítására alkalmasak. A gyűlés az előadást lelkesen megélemezte. Második felolvasó Matthes Mihály, székesfejérvári osztálytanító volt, a ki a tanítói tekintélyről értekezett. A közgyűlés élénk helyesléssel köszönte meg a felolvasónak szavakat és sokszor igen találó megjegyzésekkel fűszerezett előadását s fíradásáért köszönetet szavazott. A közgyűlés 2 új pályatelt tűz ki a tagok önmunkásságának fejlesztése czéljából és pedig az őszi közgyűlésre: „Az irvaolvasás tanításának módszere a népiskola I. osztályában”, a jövő tavaszi közgyűlésre pedig ezt: „A beszédgyakorlatok menete a népiskola I. és II. osztályában. Több folyó ügy elintézése után a gyűlés 1/2 óra körül véget ért. (V.)

Esküvő. Veihinger Lajos iparos tegnap vette elhárhoz a felsővárosi templomban Kincses Mihály iparos kedves leányát, Annát. A násznagyi tisztet Havranek József polgármester és Veihinger Sándor teljesítették.

Városunk közegészségügye. A Statisztikai Havi Füzetekben olvassuk, hogy Budapest az európai nagy városok közt közegészségügyi tekintetben még mindig a 47-ik helyen áll, a 27 legnagyobb magyar város közül pedig csak három előzi meg Budapestet. E három város közt van Székesfejérvár is, a mi mindenesetre dr. Major Ferenc tisztí főorvos dícséretére válik.

Érettségi vizsgálatok. A helybeli főgimnáziumban ma volt az utolsó írás-

beli érettségi vizsga, mely öt napon át elég gondot adott a deákságnak. Az érettségik alatt igen nyomott volt a hangulat, a meny nyiban a tanári kar az idén a szokottnál szigorubb eljárás tanúsított. A szóbeli érettségi június hó 10–12-ig fog megtartatni.

Zenevizsga. Leéb Erzsike k. a. zongora-tanár úr f. hó 18-án d. u. 3 órakor tanítványival zártkörű zene-vizsgát tartott a Vörösmathy-kör termében, mely ezen alkalommal zsufolásig megtelt előkelő hölgy-közönséggel. A szereplő tanítványok mind-egyike szép előkészültséget s nemes ambíciót árult el. Különösen megnyerte a közönség tetszését Székely „14-ik ábránd”-ja, melynek előadásával Lichtneckert Lujza k. a. remekelt. Zajos tapsokat arattak Kaltnecker Margit k. a. és Kaltnecker Viktor, a kik Chován „Magyar táncait” játszották. Általában véve az egész hangverseny, melynek folyamán a tanárnőt tanítványai számos virágdiszszel ajándékozták meg, dícséretére válik Leéb Erzsike kisasszonyának.

Útoállítás volt ma d. e. 10 órakor a városház nagytermében, mely alkalommal a hátralevő megyei és városi hadkötelesek közül 65 jelentkezett, a kik közül 10 találatot alkalmassá a katonai szolgálatra.

Sikkasztó pincér. Zilai József székesfejérvári születésű pincér gazdája Steiner Miksa kávéház tulajdonos kárára pénzt sikkasztott a miért őt a budapesti törvényeszk egy heti fogházra és a polgári jogok gyakorlatának felfüggesztésére ítélte.

Táncpróba. Sórecz József táncmester tanítványival tegnap este a Lerf-féle kerthelyiségben táncpróbát rendezett. Dacára a kellemetlen időjárásnak a mulatnak igen jól sikerült. A négyeseket 40–40 pár táncolta. A zenét Csányi Károly bandája szolgáltatta.

Tűzoltók jubileuma. A moóri tűzoltó-egylet június hó 30-án fogja megülni fennállása 15 éves jubileumát, melyre az összes tűzoltó-egyleteket meghívja.

Végtárgyalások sorrendje. A székesfejérvári kir. törvényszéknél május hó végén a következő ügyekben tognak végtárgyalások tartatni: május 22-én: Eskulita András ellen lopás büntette, Csepri István ellen emborlás vétsége miatt; 23-én: Kondor Ottó ellen párviadai vétsége miatt; 23-án: Nagy József és társai ellen halált okozó sulyos testi sértés vétsége miatt; 29-én: Oláh Lajos ellen hamis vádaskodás, Vadas Mihály ellen magánlak megsértésének büntette és Trabalka Imre ellen rágalmazás vétsége miatt.

Vesztett eb. F. hó 16-án d. u. 3 órakor az Alsó-Benyő pusztán Posch Mihály vasúti őr kuttyája megvesztett s az ott dolgozó Dzsája Lőrinc vasúti munkás lábát, továbbá Kalauz József béres 9 éves leányának mindkét kezét veszélyesen megmarta. Ezután a kutya Ivánca felé vutte utját s utközben Alsó-Benyőn több kuttyát megmarta, melyeket nyomban agyon is löttek. A két megmarta embert a budapesti Högyes-féle nézetbe szállították.

Irodalom és Művészet.

Magyar Szemle. Ezen szépirodalmi s katolikus szellemben szerkesztett hetilapnak f. évi 20-ik száma a következő érdekes tartalommal jelent meg: Irói karzat. Botondtól. A kiásvott város. (IV, V.) Kiss Ernőtől. Régi dal. (Költ.) Sántha Károlytól. A bestia. Rorák Imrétől. A meszalliance. Kampis Jánostól. Dalok. Lithay Viktorától. An én Gyula nagybátyám. Guy de Maupassantól. Az erdő titka. (Folyt.) Torkos Lászlótól. Tavasz kiállítás. (III.) Kaszányi Ödöntől. Hétről-hétre. (Tárca.) Tankrédőtől. Irodalom és művészet. Melegen ajánljuk a Kacsavinszak és Lajos lovag kiadásában és Kaposi József szerkesztésében megje-

lenő lapot. Előfizetési ára 6 frt. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., ut-utca 14. sz.

Közgazdaság.

A III. orsz. gazdakongresszus.

(Áltagulakulú nagygyűlés.)

— Saját külön tudósítónktól. —

Budapest, május 19.

Két hete most, hogy egy, nagyvállalkozók szolgálatába lépett napilap kiírta hasábjain, hogy a III. országos gazdakongresszus kudarcra már magán a megalakuló nagygyűlésen fog meglátzni, mert a fővárosi vígadó nagyterme csak úgy kong majd az ürességtől.

Ez a jóslat nem ütött be, mert a vígadó nagyterme megtelt egészen, hiszen nem kevesebb mint 1147 tag jelent meg, számos hölgy és egy csapat liberális hírlapíró Kosuth Ferencsel együtt.

A gazdakongresszus sikere teljes, maguk a rendezők is meglepve látták, hogy mennyire érdeklik Magyarországi gazdaközönsége ez egyszer, végre valahára a saját ügyei iránt.

A mai fővárosi napilapok valamennyien nagy cikkekben üdvözlék a magyar gazdaközönséget, még azok is, a melyek eddig folyton támadták és kicsinyelték a mezőgazdaság iránt tanúsított érdeklődésüket.

A III. országos gazdakongresszus tehát megalakult, a záró ülés május 23-án lesz.

Vasárnap 1/2 órakor d. e. nyitotta meg gróf Dessewffy Aurél a nagygyűlést. Miután röviden üdvözölte az ezen felül megjelent közönséget, nagyszabásu, gyakran zajos éljenekkel és helyeslésekkel kísért beszédet tartott, a melyből az egész kongresszus tárgyalási irányát lehet kivenni.

A beszédből a következőket közöljük:

Dessewffy Aurél gróf beszéde.

A válságos gazdasági helyzet, mely mondhatni az egész világon, a legutóbbi időben még súlyosboda, majdnem az összes termelési osztályokat érintette, kétségen kívül a földműveléssel foglalkozókra nehezedik leginkább. Ez indította a jelen III. orsz. gazdakongresszus kezdeményezőit is arra, hogy gazdátársainkat és az érdeklődő köröket a mai kongresszus megtartására felhívják, hogy a magunk körében saját bajainkat megbeszélvén, eszmét cseréljünk azon eszközök és módok fölött, melyek nekünk szerint, helyzetünk javítására s bajaink könnyebb elviselésére alkalmasak lehetnek s melyektől mai viszonyaink között a mezőgazdasági termeléssel foglalkozók létfeltétele függ.

A tengertől államok bámulatos termelési képessége és annak folytonos fokozása, ebből folyólag piacainkra nyers terményekkel való elárúsítása a régi Európa egész termelésére nyomasztó hatást gyakorolt.

Ugyanezen korszakban a tőke is talán nem képelt arányokban és mértékben szaporodott és jelentékenyen mozgékonyabb lett, de inkább az ipari és kereskedelmi érdekeknek állott szolgálatában; míg a földműveléssel foglalkozók a tőke produktív áldásait nehezebben és minden körülmények között csak nagyobb áldozatok árán vehették igénybe, mint más termelési osztályok. A mezőgazdasággal foglalkozók tehát e részben is a többi osztályokhoz viszonyítva, világszerte kedvezőtlenebb helyzetben vannak.

A földbirtok hozamának fokozatos csökkenése Európa nyugati államaiban, Angliában, Franciaországban, Belgiumban a nagyobb szakértelem és tökéletes gazdaság mellett is, szintén, még pedig nem is a legújabb korszakban, beállott. Azonban ott a mezőgazdasági termények árai hanyatlásának kérdése nem léphetett annyira előtérbe, mint a kultura alacsonyabb fokán álló országokban. Ez ezért bár hazánkat a természet gazdag talajjal áldotta meg, a jelzett mezőgazdasági átalakulás bennünket is érintett és reánk is nagy hatással van.

Mezőgazdaságunk 1848 óta, mely korszak egész gazdasági rendszerünket átalakította, nagy haladást mutat. Földrajzi fekvésünkkel fogva, a kelet és nyugat közé beékelve, még néhány évtizeddel 48 után is, keleti szomszédainkat megelőztük ugyan, de

nem szabad szem elől téveszteni azt, hogy a mezőgazdaság terén azóta (k színtén haladtak, a szakértelem náluk is terjedt, termelésük növekedett, forgalmi eszközeik tökéletesültek, s így a keleti államok komoly versenytársainkka váltak.

A 48-at követő időszak mezőgazdaságunk felvirágozása korszakának tekinthető, mert akkor a jobb művelés és a különböző célszerűbb gazdálkodási rendszerek és a jobb eszközök és gépek használata felkaroltatván, termelésünk emelkedett. A művelés alá vont terület szaporodott. A vízszabályozások munkálata erősebben folyt, a mezőgazdasági iparágak közül a gazdasági szeszgyárak, gőzmalomok terjedtek. Szóval az intenzívebb gazdálkodás mindinkább tört foglalt, mert a példa a szakértelem és verseny hatása alatt vonzott.

A vasuti hálózat fokozatosan kiegészítve, a mezőgazdasági termények értékesítése is könnyebben és előnyösebben volt tehát eszközölhető, különösen az Európában divó szabad kereskedelmi irányzat uralkodása alatt.

Önrendelkezési korszakunk beálltával, lépést akarván tartani nyugati szomszédainkkal, évszázadok mulasztásait és hiányait egyszerre akartuk helyrehozni. De ezen a téren talán nagyon is rohamosan gazdasági erőink tulbecsülésével fogtunk a hiányok pótlásához. Ezen korszaknak számos intézményei, melyek elomozdították — közterheink és közszolgáltatásaink óriás mértékben való növekedését vonták maguk után. Kedvező viszonyok között azok talán inkább elviselhetők lettek volna, de a rosszabb és kedvezőtlenebb viszonyok következtében, különösen a mezőgazdasági általános árdepresszió beálltával, ezek ma már ólomsúlyiul nehezednek vállainkra.

A mezőgazdaság és földirtok jövődelmezése tehát az általánosan európai viszonyok és a világverseny hatása alatt nálunk is, épen a legutóbbi időben fokozatosan visszafelé fordult és a mezőgazdaság egyes ágai csak nagy veszteséggel üzhettek. A gyapjútermelés, szeszgyártás, bortermelés ma már nem jövedelmező és szépen megindult cukoripartermelésünk nem okozhat-e szintén méltó aggodalmat, hogy ez sem fogja az árdepressziót elkerülni?

Az államélet folyton fokozódó kívánalmai, melyek a terjedő kultúra folyamánát képezik, az adó-nemek folytonos, legkülönbözőbb módjainak életbeléptetését eredményezték és minthogy a mezőgazdasággal foglalkozó osztály a legkevésbé mozgékony, a közterhek leginkább az ő vállait terhelik. Ezen körülmény, a magánjövödelmek folytonos és következetes csökkenése mellett, immár bennünket kell, hogy nagyobb elővigyázatra és figyelemre öhessen, nehogy az állami létünk alapját képező földirtokos osztályunk fennmaradása komoly veszélybe jusson.

Nem vonom tagadásba, hogy a mezőgazdaság és az ezzel kapcsolatban levő egyes termelési ágazatok érdekében az állam sok áldozatot hozott, különösen a vasuti hálózat kiegészítése és a vízszabályozások terén, a flumi kikötő és a hajózás érdekében, vagy a filloxera által tett károk helyrehozására, továbbá a lótenyésztés istápolására nyújtott segélyekkel. A kérdés azonban az, hogy a hozott áldozatok egymásutánja és mértéke, valamint azok irányja megfelelt-e mindig a helyes köz- és mezőgazdasági politika követelményeinek? Az állami élet követelményei folytonosan nagyobbodnak, a mezőgazdasági bajok pedig folytonosan súlyosbodnak. Ezeknek nagyobb mérvű orvoslása egy tervszerű hosszú időre kiható akción és törvényhozás, a kormány és egyesek tervszerű együttes működését kívánja, mely az állam újabb pénzáldozata árán, a felismert bajokat egyedül képes elviselhetőbbé tenni.

Gyakran halljuk azt a vádat, hogy a gazdák mindent az államtól várnak. Én a magam részéről az önségélyezésnek vagyok híve, de itt hangsúlyoznom kell, hogy egy agrár országban oly intézményeket joggal lehet megkövetelni, melyek a földműveléssel foglalkozó osztály fennmaradását, sőt gyarapodását biztosítják. Megkövetelhető, hogy az állam ott, hol szüksége forog fenn, a gyengébb elemnek oltalmára, segítségére legyen.

Ha az ország egyes vidékein az éhségnyedés, a kivándorlás rohamosan terjed, vagy egyes oly jelenségek mutatkoznak, melyek a gyengébb osztályok védelmét igénylik, ott az állam közbelépése szükséges és épen az államnak nem szabad e bajok terjedését öbetett kezekkel szemlélnie.

A gazdasági szeszgyárak nehéz helyzete, vagy a filloxera terjedése ellen az önségély orvoslást nem

nyújthat; szintugy az alacsony gabona és egyéb mezőgazdasági termények árainak emelésére sem bírhat hatással. *Azért az ily általános bajok megszüntetése csakis az államhatalomtól várható.*

A földirtok és a föld árának nagymérvű emelkedését az utóbbi időben, a mezőgazdasági bajok elpároltása legfőbb eszközeül szokták felhasználni. Én a magam részéről e jelenséget hazánkban azon földéhségnek tulajdonítom, mely szaporodó népességünk egy sajátágát képezi; továbbá azon előszereket, mely a föld birtoklásával jár, mert habár kevesebb, de biztosabb jövedelmet nyújt; végül azon reménynek, hogy a földnek jobb kezelése annak hozamát okvetlenül emeli fogja. De épen ezért, midőn a föld árának emelkedése nem a javult mezőgazdasági viszonyoknak tulajdonítható, nem alapos-e az aggodalom, hogy ha az árdepresszió a mezőgazdaság helyzetében hosszabb tartamu leend, a földnek ára újból vissza fog esni, a közterhek folytonos emelkedésével és a jövedelmek csökkenésével pedig a haszonbörletti viszonyok okvetlenül szintén meg fognak zavartatni.

A mezőgazdasági válság kérdése körüli viták folyamán felhozott az is, hogy nem jogosult a pausz és talzás az alacsony termésvárak fölötti járószékés, mintán Franciaországban vagy a német birodalomban a gazdasági termények ára hasonlóképp óriási mértékben csökkent és az ottani gazdák ép ugy küzdenek a világverseny hatása alatt az általános árdepresszióval, mint mi.

Az árszínhasonlítás, az ugynevezett *paritás* kérdésében nézetem az, hogy minden terményről csak az a döntő szempont és minden termelőre csak az bir fontossággal, hogy az értékesítésnél mily áron képes terményét elárulni. Ezen összehasonlítással levonni a vámtételt és fuvardíjat a felfogyasztási piacokon előtt árából és azután kilozni, hogy a mi áraink ezen lovonások után még kedvezőbbek amazzoknál, egész önkényes számítási mód és nem bir jogosultsággal. Kivált ha ugy sem volt ezen országokba az illető áruból, mint például a búzánál, kivitelünk a legutóbbi időben.

Nem is követelte soha senki, hogy kormányunk a terményárakra befolyást gyakoroljon, mert hisz ezt elérni ugy sem lehetne. De hogy a kereskedelmi és vasutpolitika, az órlési engedély mikénti alkalmazása, vagy a határidőzlet tultengése a mezőgazdasági cikkek és termények áralakulására, a kinalat és kereslet alap törvény főszabályozó hatásán kívül befolyással bir, az kétségbe nem vonható. Ha legjobb és felfogyasztási piacunkon: a velünk vámközösségben levő Ausztriában az orosz provenienciájú áru is versenybe, ez reánk újabb hátrány.

Vannak viszonyok, melyek ez idő szerint addig, míg a kereskedelmi szerződéseink le vannak kötve, meg nem változthatók; de vannak viszonyok, melyeken kormányunk, ha célszerűnek tartaná, bizonyos intézkedések által segíthetne. Elkészítheti a talajt, hogy a kereskedelmi szerződések megújításánál mezőgazdasági érdekeinkre nagyobb figyelem fordítassék, az állatkonvenció végre is hajtassék, állategészségügyünk, állatkvitelünk e legnagyobb biztosítókra szilárdabb alapot nyerhessen, szeszgyárunk, cukoriparunk jövője biztosítsassék.

Egyoldalussággal is vádoltunk, hogy egy termelési osztály érdekeit tartjuk csak szemünk előtt. Ezen vád alaposagat kétségbe vonom. Mi iparfejlesztésünk és ipari érdekeinket soha sem akartuk szem elől téveszteni, mert a mezőgazdaság felvirágzása ipar nélkül nem is képzelhető. Álláspontunk e tekintetben az volt, hogy a kereskedelmi szerződések megkötésekor a „do, ut des“ elvnek kell érvényesülnie. Mert azon időponttól kezdve, hogy Közép-Európa eltért a szabad kereskedelmi iránytól, — mely reánk, mint nyeresztermelő államra igen kedvező volt, — hogy a német birodalom, Franciaország, Olaszország, Svájc és Szerbiával megkötött kereskedelmi szerződésekben velünk szemben a védvamos irány jutott kifejezésre, mely irányzat a Romániával és Oroszországgal kötött szerződéseknel is érvényesült, önként merült fel annak a szükség, hogy érdekeink kellő megóvását magunk is keressük. A reciprocitás elve mellőztetett akkor is, a midőn Németország velünk szemben a búzánál pld. 30 kral, árpa és zabnál szintén magasabb vámtételt állapított meg, mint a milyet mi a román és orosz provenienciájú termények után szedtünk. Pedig, hogy a termények áralakulásánál a különböző vámtételek a mi rovásunkra, a mi kárunkra vannak, mert hátrányosan befolyásolják a mi árainkat, azt nem lehet kétségbe vonni.

Ezen szerződések megkötése előtt kifejezett kérelmünk és felszólalásunk azonban annak idején sem a törvényhozás, sem a kormány által figyelembe nem vétetett.

Pedig reánk nézve nem közömbös, hogy e különbözet csak néhány krajcaron is kifejezésre jut-e. Nem közömbös állatkvitelünk érdekében az, ha az állategészségügyi kifogások miatt annak gyakorlati akadályai merülnek fel, melyek újból az állatok árát nyonják. De nem közömbös reánk gazdákra nézve az sem, hogy az olasz bor határforgalom címén elárast bennünket.

Ezen nehézményeken, nem tagadom, nehéz vagy abszolútum lehetetlen jelenleg segíteni, mindaddig, míg a jelenlegi kereskedelmi szerződések érvényben vannak. Nem segíthetne az állapoton a Romániával kötött kereskedelmi szerződés felmondása sem, mert e román termények, bár kis kerülővel, az orosz és szerb határon jömmének be hozzánk. De ellensúlyozni kell és segíteni lehet azon, hogy Ausztria, melyben a fennálló vám- és kereskedelmi szövetségnek fogva a legjobb fogyasztóval bírtunk, eddig is saját vasutain az orosz terményeknek adott kedvezmények és refakciák útján terményeinknek versenyt ne támasszon, különösen, ha ezen refakciák még azt is eredményezik, hogy svájci kvitelünk is mindinkább szűkebb körre szorítkozik. Ezen már azt hiszem lehetne segíteni.

Nem közömbös reánk nézve, hogy évek óta azon különös jelenség tapasztalható, — rendszeren aratás után, a midőn a kisgazda és gazdálkodás legnagyobb része termést értékesíti, — hogy az árak csökkenése akkor szokott beállani, a midőn a gazda többnyire különböző szükségleteire termést értékesítésével nem várhat tovább. Ezen jelenséget egyedül a spekuláció mesterséges eszközökkel idézi elő, melyen nemcsak kivánatos, hogy segítve legyen, de az öu nézetem szerint segíteni szintén lehet.

A kisgazdára, középbirtokosra nem közömbös az sem, hogy személyes hitelnek kielégítésére szorul, és azt csak 7—8% mellett képes megszerezni a vidéki pénzüzeteknél ugyanakkor, midőn a hivatalos bankamatálb már évek óta 4% körül mozog. Mert ebben a kisgazda támogatására szorul, s ha a többi termelési osztályok az olcsó kamatlab előnyben részesülhetnek, a gazdát ezen inferioritásában magára hagyni, éppen az államhatalomnak nem szabad.

A munkáskérdés az alföldön, a hol egy helyen bár különböző időben a munkásköz hiánya, másrészt pedig a munkahány jelentkezik, oly baj, melyekkel komolyan foglalkoznunk szükséges.

Emek orvoslása, mely sok áldozatot fog igényelni ugy az állam, mint a társadalom részéről, azt hiszem joggal megérdemelheti fáradozásainkat.

És végül mindezek betöltéséül a gazdasztaály teljesen nélkülözi azon képviseletet, a mely érdekeit a törvényhozás terében, a kormányzat intézkedéseiben és a társadalmi tevékenység terén rendszeresen napirenden tartaná és azok érvényesülését ellenőrizné. Ezen az irányadó faktoroknak segíteni első rendű kötelességük, nehogy a gazdasztaály teljes téllenségbe merülve, az államszocializmus egy bizonyos nemre törekedjék.

A kongresszus feladatát épen az képezi, hogy ezen kérdésekben, melyek a mi érdekeinkre vonatkoznak és azokra mely kibátással bírnak, a közvélemény figyelmét felhívja, az eszméket tisztázza és a jövő tendók sorozatát megállapítsa, hogy a mezőgazdaság érdekei a jövőben minden vonalon érvényesülhessenek.

A kongresszus tárgyalási anyagát képező kérdéseket a szervező-bizottság egy füzetben foglalva a kongresszus minden tagjának szétosztotta. Ezen kérdések mindannyian érdekeinket érintik. Ezek mikénti továbbfejlesztése, mezőgazdaságunk jövőjét tekintve nagyfontosságú, a mi módon való megoldást pedig az országra nem közömbös. És van reményem, hogy határozataink érvényesülni is fognak, mert azok helyes voltát általánosan el fogják ismerni. Hisz csak a legutóbbi időben is láttuk, hogy a sajtónak épen azon organumai, a melyek a kongresszus létrejöttét, mint szükségletet perhorreszkálták, jelentőséget kissebbíteni akartak, a közrebecsült határozati javaslatokat a legélesebb kritika tárgyává tevén, épen ezzel ismerték el a kongresszus létjogosultságát, hozandó határozati horderejét.

A gazdasztaály körében a súlyosbított helyzet nyomása alatt Európaszerte mozgalom indult meg érdekeik védelmére, itt mindünk ennek jogosultsága kétségbe vonatott. Nálunk, hol jelszavak után men-

nek az emberek, a bajok orvoslásának vagy enyhítésének keresésére az ellenzéki politikai színezet bélyegét akarják sütni, mi elég arra, hogy sok gazdátársunk magát a tanácskozásiól távol tartsa. Pedig mely meggyőződésen, hogy a mezőgazdaság érdekeit minden politikai faktornak egyaránt elő kell segítenie, mert a mezőgazdaság felvirágzása nem egy politikai párt ügye, hanem az egész nemzet létérdeke.

Hazánk jelenlegi súlyos mezőgazdasági viszonyai közötte, midőn az állam legerősebb támasza a közéj- és kisbirtokos osztály van lételemében megáramadva, szükséges, hogy a mezőgazdaság érdekei az eddiginél nagyobb figyelemben és gondozásban részesüljenek, szükséges, hogy állami fenállásunk ezen legfontosabb érdekei a komoly hazafiak által minden politikai vagy pártérdek fölé helyeztessenek. Mert csak akkor, ha komolyan, tárgyilagosan, a pillanatnyi politikai és pártérdektől menten fogunk bajjainkkal foglalkozni, várható és remélhető az üdvös eredmények.

A midőn szívvel üdvözölöm a megjelenteket. köszönetem kell kifejeznem, hogy felhívásunkra idefáradtak és azon óhajással zárom felszólalásomat, vajha mostani munkálkodásunk a haza jövőbeni javára szolgálja.

Ezennel van szerencsém megnyitni a III. országos gazdakongresszust. Kérem szíveskedjenek a kongresszus elnökét megválasztani, hogy a megalakulás megtörténhessek.

*

El beszédet szünni nem akaró éljenek követők, melyeknek csillapultával megválasztották Dessewffy Aurél grófot a kongresszus elnökének és az egyes szakosztályok elnökeit, a bizottsági ülések elnökeit, előadóit és jegyzőit azon tervezet alapján, a melyet a „Fejérmegyei Napló“ már május hó 9-iki számában egész terjedelmében közölt.

Az alakuló nagygyűlés fényes sikere tökéletesen desaválta a liberális-kormány-párti ellenzék baljósait és kimutatta, hogy ez a nagy közönség a mely Magyarország fentartó életét eleme megunta az eddig vele szemben követett ferde politikát. Mint már megemlítettük, a megalakuló gyűlésen ezren felül voltak a megjelent tagok, névsort nem adhatunk, mert ott volt Magyarország föld-birtokának minden képviselője.

— **Hitelszövetkezetek kongresszusa.** A Károlyi Sándor gróf által hazafias buzgalommal alapított közzei hitelszövetkezetek szombaton kongresszusra gyűltek össze Pest megye közgyűlési termében, mely az alkalommal zafolásig megtelt a szövetkezetek képviselőivel. A kongresszuson Károlyi Sándor gróf elnökelt, a ki megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy a birtoktalan gazdáknak földbirtokot és saját otthonot kell szerezni a szövetkezetek útján, mert ez állam létét érintő feladat és összefüggésben van a szociális kérdés megoldásával. Továbbá szőlőszövetkezetek is alakítandók a filloxera által tönkrement szőlőgazdák fölségélyezésére. Ezután György Endre igazgató a szédelgő szövetkezetekkel szemben köteendő eljárásról beszélt, mire megválasztották a végrehajtóbizottságot, a felügyelőbizottságot és a választmányt. Az után Hajós József referált arról, hogy egyes törvényszékek a hitelszövetkezeteket tévesen még mindig a szédelgő szövetkezetek közé sorozzák. A kongresszus ez ügyben feliratot intéz az igazságügyminiszterhez.

— **Állatkiállítás az ezredéves kiállításán.** Az ezredéves állatkiállítás rendezőbizottsága Miklós Ödön államtitkár elnöke alatt május hó 15-én a földművelésügyi miniszteriumban ülést tartott. A rendezőbizottság Bernoldk Sándor min. tanácsos kiállítási igazgató előadása alapján megállapította az állatkiállítások bírálati szabályzatát. Ezenkívül döntött a kiállításban résztvevők kitüntetései fölött is. Kiemeljük itt, hogy dacára annak, miszerint a kiállítás pénzdíjak kiosztása egyáltalán nincs tervbe véve, a népies lótenyésztés díjazására a miniszter mégis nagykegyesen 3600 koronát engedélyezett. Kívánatos volna, hogy a né-

pies szarvasmarhatenyésztés díjazására legalkább hasonló összeg engedélyoztatótnék. A bíráló-bizottságok megalakítását a rendező bizottság úgy határozta el, hogy a tagok fele mindon egyes csoportnál az érdekelteket O. M. G. E., a magyar lovaroglyot, az erdélyi falkavadásztársaság, a méhészeti és baromfi-tenyésztési egyesületek által küldessék ki, másik felét pedig a földművelésügyi miniszter nevezze ki. A rendező-bizottság végül az állatkiállítás csoportjainak biztosait választotta meg. És pedig a lókiállítás csoport-biztosául: Szapáry Péter grófot, a szarvasmarhakiállítás biztosául: Parkner Jánost, a juhkiállítás biztosául: Szilassy Zoltánt, a baromfiállítás biztosául: Parthay Gézát, a méhészeti kiállítás biztosául: Borszékai Somát, az állati termékek állandó kiállításának biztosául pedig dr. Rodiczky Jenőt. A sertéskiállítás biztosára nézve döntés nem történt. Az állatkiállítások csarnoka az Erzsébet királyné-körút mentén már munkálban van úgy, hogy az még ez év folyamán teljesen kész lesz. (K.)

— **A tojásnak a tyukok által való megemésztése.** Tapasztaljuk, hogy a tyukok a már letojít tojást, a háziasszonyok nagy bosszúságra, főleszik, a mi pedig különféle okból származik; ugyanis igen gyakran előfordul, hogy a tojás hejának keményedése céljából a tyukok által fölszedegelt darabos homokban a szükséges mennyiségű tojás külső májának képződésére szükséges — hiányzik s ilyenkor a tojás lágy és a külső felület olyannyira puha, hogy a letojás procedura alatt megpattan s tartalma kifolyik; továbbá a tyukok a szabadba tojnak és a tojást mintegy játszva addig hampolygatik, míg végre eltörök és ekkor rendszeren tartalmát felszűresölik. A legtöbb esetben azonban a kellő számú fészék hiányában ugyanegy fészékbe több tyuk is akar letojni, a mi közben harc fejlődik ki köztük s rendszeren a tojások összetörésével végződik, a mikor is közös akarattal a tojás tartalmát élvezettel fölfalják. A tyukokat ezen szenvedélyről ugy lehet olszoktatni, ha a kellő számú, de legalább minden két tyukhoz egy fészék alkalmazunk s ha letojnak, a valódi tojást gondosan eltávolítjuk. Ha ez se használ, nem marad más hátra, mint leolni az ilyen tyukokat. (K.)

— **Vetőmagvak.** (Mautner Ödön tudósítása). Abból a magfélékből, melyek ez időtáiban még vethetőek, a forgalom folyton növekvő arányokat ölt annál is inkább, mert az árvízszujtotta vidékeken csak most kezdhetik a vetést és különösen korai tengeriféléknek, kölesnek, moharnak, mustárnak stb., volt nagy kelendőse. Répamag utánvetésre meglehetősen mennyiségben lesz rendelkezésre, mely utánvetést részben a hiányos kelés, részben a helyenkint már is mutatkozó rovarok pusztítása, teszi szükségessé.

Jegyzéseink nyersáruért 100 kilonkint Budapestben:

Lucerna	48—52	frt
Vörös lóhere	66—70	frt
Mecarnag	19—20	frt
Tavaszi búkköny	8-25—9	frt
Baltacim	10—10-50	frt

Szerkesztői üzenetek.

— Miskolci kollega. Megindítottuk. — Kárpáti Lupok. Megtörtént már. — Jász-Dósa. Igen esimes hangulatos. Közöljük. A többi is sorra jön. — Makó. Majd utána járunk. — Izsóf Alajos urnak, Esztergom. Kérjük közlelőbi címét. — Hőgyész. Tér szűke miatt jövőre kellett hagynunk.

Árverési hirdetés.

Lovasberény — mezőváros — nagyközség határában a vadászati jog az 1895. év augusztus hó 1-től 1901. július hó 31-ig torjedd 6 évre haszonbérbe adatik.

Az árverés Lovasberényben a város-házánál 1895. év június hó 17-én d. e. 9 óra-kor fog megtartatni.

Kikiáltási ár évi 309 frt. — bánatpénz 100 frt.

A részletes feltételek a közjegyzői iró-dában megtekinthetők.

Kelt Lovasberényben, 1895. máj. 15-én.

Heisler Győző, Muhl Ferenc, jegyző. bíró.

BÉCSI FOGORVOS

D.R. RITSCHER ZSIGMOND

egyetemes orvos-tudor

Székesfehérvár és vidéke nagyérdemű lakosainak szives tudomására hozza, hogy

Székesfehérvárott, belváros, a sas-utca 7. sz. alatt, Mayer-féle házban

állandóan telepedett le.

Plombirozások arany-, ezüst- vagy emailban.

Műfogak, fogsorok a legújabb amerikai mód szerint készíttetnek.

Hibásan álló fogak célszerű igazgató eszközökkel egyenesre hozatnak.

Foghuzások fájdalom nélkül eszközöltetnek az antisepsis szabályzata szerint.

Rendel: délelőtt 8—12 óráig.
delután 2—3 óráig.

Converzácio magyar, német és francia nyelven.